

Finansdepartementet
Finansmarknadsavdelningen
Bankenheten
103 30 Stockholm

Yttrande över departementspromemorian Genomförande av 2018 års ändringsdirektiv till EU:s fjärde penningtvättsdirektiv (Fi2018/03025/B)

Ekobrottsmyndigheten lämnar härmed sitt yttrande över rubricerad promemoria.

Ekobrottsmyndigheten tillstyrker förslagen i promemorian och har följande synpunkter utifrån de aspekter myndigheten har att beakta.

Genomförandet av 2018 års ändringsdirektiv till EU:s fjärde penningtvättsdirektiv (ändringsdirektivet) kommer enligt Ekobrottsmyndigheten att bidra till att myndigheter och andra aktörer ges bättre möjligheter att förebygga och beivra penningtvätt och finansiering av terrorism, samt annan brottslighet. Förslagen i promemorian är väl avvägda och får anses uppfylla Sveriges internationella åtaganden. Ekobrottsmyndigheten anser dock, av skäl som redovisas nedan, att det i det fortsatta lagstiftningsarbetet finns skäl att överväga vissa mer långtgående åtgärder än vad som föreslås i promemorian.

Ekobrottsmyndigheten vill betona att en effektiv och verkningsfull regim mot penningtvätt och finansiering av terrorism i första hand uppnås genom tillämpningen av robusta administrativa regelverk och sanktioner. På så vis kan resurserna hos de brottsbekämpande myndigheterna förbehållas de allvarligaste och mest komplicerade formerna av ekonomisk brottslighet, som inte kunnat förebyggas eller förhindras på annat sätt.

Ekobrottsmyndighetens synpunkter i vissa frågor framgår nedan under respektive rubrik.

4. Säkerhetspolisens frågerätt

Ekobrottsmyndigheten tillstyrker att Säkerhetspolisen får en egen frågerätt gentemot verksamhetsutövare vid misstankar om finansiering av terrorism motsvarande den Polismyndigheten har enligt 4 kap. 6 § lagen (2017:630) om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism (PTL). Den föreslagna ändringen bedöms effektivisera och påskynda arbetet mot finansiering av terrorism.

5.1 Mekanism för bank- och betalkonton

Ekobrottsmyndigheten är mycket positiv till upprättandet av en automatiserad mekanism för åtkomst till uppgifter om bankkonton och bankfack (mekanismen). Den föreslagna mekanismen bedöms effektivisera och påskynda arbetet med inhämtning av finansiella uppgifter i väsentlig grad, och kommer att ge ett mer fullständigt underlag än nuvarande metod med separata förfrågningar till finansiella företag.

Ekobrottsmyndigheten ställer sig också positiv till förslaget att utvidga omfattningen av mekanismen till att även avse bank- och betalkonton som saknar IBAN-nummer. En sådan ordning minskar risken för att konton som används för penningtvätt undgår myndigheternas förfrågningar.

Omfattningen av vilka konton som ska omfattas av mekanismen torde emellertid kunna utvidgas ytterligare för att bättre uppnå syftet med lagstiftningen. I denna del ansluter sig Ekobrottsmyndigheten till vad Polismyndigheten framfört i sitt yttrande (A 451.367/2018) avseende spelkonton. Den höga risken för penningtvätt med anknytning till spelkonton motiverar att uppgifter om spelkonton görs tillgängliga för de myndigheter som får tillgång till mekanismen.

5.2.3 Leverantörer av växlingstjänster mellan virtuella valutor och fiatvalutor och tillhandahållare av plånböcker för virtuella valutor

Ekobrottsmyndigheten tillstyrker förslaget att aktörer som tillhandahåller plånböcker för virtuella valutor ska omfattas av regelverket för penningtvätt och finansiering av terrorism.

I detta sammanhang vill Ekobrottsmyndigheten göra följande påpekande. Verksamheter som erbjuder växling mellan sedvanliga valutor (fiatvalutor) och virtuella valutor omfattas redan i dagsläget av PTL (jfr 1 kap. 2 § 4 PTL). Verksamheter som endast erbjuder växling mellan olika virtuella valutor omfattas emellertid inte av PTL. Enligt Ekobrottsmyndigheten borde den sistnämnda verksamheten omfattas av PTL, något som bör beaktas i den fortsatta beredningen av ärendet. En ordning där även verksamheter som erbjuder växling mellan olika virtuella valutor omfattas av PTL skulle rimma väl med den ändring som Financial Action Task Force (FATF) genomförde i oktober 2018 i förhållande till sin rekommendation 15. I denna rekommendation framgår det numera att tjänsteleverantörer avseende virtuella valutor ska omfattas av regelverken mot penningtvätt och finansiering av terrorism.

5.3.2 Elektroniska pengar

Ekobrottsmyndigheten tillstyrker förslaget att sänka beloppsgränserna för när åtgärder för kundkännedom ska tillämpas för icke uppladdningsbara, förutbetalda betalningsinstrument. Vidare tillstyrks det föreslagna förbudet mot att som betalning godta vissa anonyma förbetalda kort utfärdade utanför EES. Åtgärderna bedöms minska omfattningen av den kriminella användningen av korten.

5.3.3 Elektronisk identifiering och användning av betrodda tjänster m.m.

I promemorian föreslås ett tillägg i 3 kap. 7 § PTL där det uttryckligen ska framgå att vissa typer av elektronisk identifiering får användas vid identifiering av en kund. Enligt gällande rätt är detta möjligt trots att det inte uttryckligen framgår av lagtexten. Risken för penningtvätt och finansiering av terrorism anses dock vara högre om affärsförbindelsen ingås på distans. Ändringen syftar till att, i likhet med ändringsdirektivet, förtydliga möjligheten för verksamhetsutövaren att använda sig av elektronisk identifiering.

Ekobrottsmyndigheten ställer sig generellt sett positiv till att de krav som ställs på verksamhetsutövare tydligt framgår av lagtexten. En uttrycklig bestämmelse i lagtexten om att elektronisk identifiering får användas när åtgärder för kundkännedom ska vidtas, skulle emellertid kunna innebära en minskad benägenhet hos verksamhetsutövare att kräva

personlig inställelse när affärsförbindelser ingås. En sådan utveckling kan innebära en ökad risk för penningtvätt och finansiering av terrorism. Ekobrottsmyndigheten anser därför att det i det fortsatta lagstiftningsarbetet bör tydliggöras att ändringen i 3 kap. 7 § TBL inte åsyftar någon förändring i sak av gällande rätt.

Ekobrottsmyndigheten vill även i detta sammanhang påpeka riskerna med brottsupplägg där kriminella, genom en s.k. målvakt, får tillgång till e-legitimation som sedan kan användas för att begå omfattande brottslighet riktad mot välfärdssystemet eller privata aktörer. Problematiken tas upp i avsnitt 4.1 i den redovisning av regeringsuppdraget om åtgärder mot finansiering av terrorism (Ju 2018/01649/PO) där ett flertal myndigheter deltog. De myndigheter som deltog i regeringsuppdraget föreslog att det bör uppställas krav på att e-legitimation ska kräva såväl kod som biometrisk autentisering för att försvåra genomförandet av brottsliga upplägg. Problematiken med e-legitimation omnämns även i den myndighetsgemensamma lägesbilden om organiserad brottslighet 2018-2019 (s 5 och 10).

Ekobrottsmyndigheten anser att en utveckling med ökad användning av elektronisk identifiering, mot bakgrund av de autentiseringsbrister som för närvarande föreligger vid elektronisk identifiering, kan försvåra arbetet mot penningtvätt och finansiering av terrorism. Detta gäller inte minst mot bakgrund av att det numera är obligatoriskt för offentliga myndigheter att tillåta inloggning även med utländska e-legitimationer ¹.

5.4 Högriskredjeländer

Ekobrottsmyndigheten tillstyrker förslaget att det införs uttryckliga bestämmelser i PTL om att vissa uppräknade åtgärder ska vidtas om kunden är etablerad i ett högriskland utanför EES. Ett sådant tydliggörande av verksamhetsutövarnas skyldigheter förenklar tillämpningen av bestämmelsen i de situationer som kräver skärpta åtgärder för kundkännedom. Åtgärderna bedöms minska risken för penningtvätt och finansiering av terrorism.

5.6 Uppgifter om verkligt huvudmannskap

5.6.1 Identifiering och kontroll av verklig huvudman i vissa fall

Ekobrottsmyndigheten tillstyrker den föreslagna ändringen om att en verksamhetsutövares utredning om verklig huvudman uttryckligen ska omfatta en kontroll i ett register som omfattas av lagen (2017:631) om registrering av verkliga huvudmän (registerlagen). Ekobrottsmyndigheten anser på samma sätt som redogörs för ovan att det är positivt att verksamhetsutövares skyldigheter tydligt framgår av lagtexten (jfr 5.4).

5.6.4 Uppgifterna i registret

Ekobrottsmyndigheten tillstyrker förslaget att Bolagsverket ska ta bort felaktiga uppgifter i registret avseende verkliga huvudmän och inte acceptera felaktiga uppgifter i en anmälan till registret. Bolagsverket spelar en viktig roll i myndigheternas arbete med att i ett tidigt skede upptäcka och förhindra ekonomisk brottslighet. Förslaget kan få en positiv effekt på

¹ Jfr Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 910/2014 av den 23 juli 2014 om elektronisk identifiering och betrodda tjänster för elektroniska transaktioner på den inre marknaden och om upphävande av direktiv 1999/93/EG

bekämpningen av ekonomisk brottslighet om de juridiska personer som inte efterkommer Bolagsverkets förelägganden att inkomma med eller rätta uppgifter drabbas av kännbara sanktioner (se vidare 5.6.6 nedan).

5.6.6 Åtgärder och sanktioner vid överträdelser

I promemorian föreslås inga ytterliga möjligheter till sanktioner för Bolagsverket än den nuvarande möjligheten att döma ut vite gentemot juridiska personer och vissa fysiska personer som inte uppfyller vissa krav enligt registerlagen. Enligt Ekobrottsmyndigheten är denna sanktionsmöjlighet otillräcklig.

När det gäller juridiska personer som används som brottsverktyg är de verkliga huvudmännen regelmässigt andra personer än de företagen uppger. Eftersom sådana företag endast används som ett verktyg för att begå ekonomisk brottslighet, saknas normalt sett avsikt att betala ett eventuellt vite. En betydligt mer effektiv sanktion än att döma ut vite vore att i dessa situationer likställa bristande eller uppenbart felaktiga uppgifter om verklig huvudman med situationen då ett aktiebolags styrelse inte är fulltalig. Bolagsverket skulle då kunna tvångslikvidera ett aktiebolag som används som brottsverktyg på sätt som framgår av 25 kap. 11 § aktiebolagslagen (2005:551). En sådan ordning skulle vara betydligt mer effektiv och ändamålsenlig för att försvåra och förhindra ekonomisk brottslighet, i synnerhet om sanktionen vidtas skyndsamt när förutsättningar för ingripande föreligger. Behovet av utökade möjligheter för Bolagsverket att kunna besluta om sanktioner bör således beaktas i ärendets fortsatta beredning.

Detta yttrande har beslutats av generaldirektören Monica Rodrigo. I ärendets slutliga handläggning har rättschefen Eva Melander Tell deltagit. Kammaråklagare Michael Målqvist har varit föredragande.

Monica Rodrigo

Michael Målqvist

Kopia till

Justitiedepartementet/Å